

Poslodavci kao glavni akteri u osiguranju djelotvorne zaštite zviždača i prijavljivanju nepravilnosti

27. svibnja 2022. | Legal Alerts br. 1 | Compliance

23. travnja 2022. na snagu je stupio novi Zakon o zaštiti prijavitelja nepravilnosti kojim se u hrvatski pravni sustav implementira Direktiva (EU) 2019/1937, takozvana "*Whistleblowing Directive*". Kao što sam naziv upućuje, cilj Zakona je stvaranje preduvjeta kojima se kroz pojačanu zaštitu "zviždača" potiče prijavljivanje nepravilnosti. Glavnu ulogu u tom zadatku su dobili poslodavci, kojima se nameće niz novih i opsežnih obveza u pogledu uspostave te strukture internih sustava prijavljivanja nepravilnosti. Kako se provedbeni rokovi ubrzano bliže, svaki bi poslodavac trebao bez odgode detaljno analizirati svoje unutarnje procese, provesti potrebne prilagodbe te uskladiti svoje poslovanje sa Zakonom.

Na koga se odnose obveze?

Obveze se odnose na poslodavce koji zapošljavaju najmanje 50 radnika, ali i na posebno prepoznate djelatnosti i pravna područja¹, i to neovisno o broju radnika.

Koje obveze imaju poslodavci?

Poslodavci između ostaloga imaju obvezu:

- (i) do **23. lipnja 2022.** donijeti Pravilnik o postupku unutarnjeg prijavljivanja nepravilnosti i imenovanju povjerljive osobe; i
- (ii) do **23. srpnja 2022.** imenovati povjerljivu osobu i njenog zamjenika.

Ostale obveze poslodavaca su primjerice poduzimanje mjera radi otklanjanja utvrđenih nepravilnosti, zaštita prijavitelja nepravilnosti od osвете, osiguranje uvjeta za vođenje evidencije o prijavama, kao i čuvanje zaprimljenih podataka od neovlaštenog otkrivanja.

Tko je povjerljiva osoba i koje su njene obveze?

Povjerljiva osoba je samo zakonski naziv za osobu koja je dužna osigurati te se brinuti o provedbi Zakona na razini određenog poslodavca. Poslodavac je može imenovati iz redova vlastitih zaposlenika, ali također može angažirati vanjskog pružatelja usluga.

Osim zaprimanja prijava nepravilnosti i očuvanja tajnosti podataka, povjerljiva osoba je dužna osigurati zaštitu

zviždača od retributivnih radnji, kao i poduzeti potrebne mjere radi ispitivanja nepravilnosti te prijaviti nepravilnosti nadležnim tijelima u slučaju da ne budu adekvatno riješeni od strane poslodavca.

Obveza koja se često zanemaruje u praksi je i podnošenje izvješća Pučkoj pravobraniteljici o zaprimljenim prijavama i ishodima postupanja u roku od 30 dana od odlučivanja o prijavi.

Zakon donosi i promjene u pogledu imenovanja povjerljive osobe. Prije je bila imenovana na prijedlog najmanje 20% radnika zaposlenih kod Poslodavca, dok će po novom Zakonu povjerljiva osoba biti imenovana na prijedlog radničkog vijeća (ili sindikalnog povjerenika). Ako ta tijela nisu ustanovljena, onda je režim isti, odnosno imenuje se na prijedlog 20 % radnika.

Prema novom uređenju zamjenik povjerljive osobe se imenuje na temelju istog postupka kao i sama povjerljiva osoba, čime je povjerljiva osoba izgubila diskrecijsko pravo na izbor svog zamjenika, a što je bilo moguće prema prethodnom uređenju.

U slučaju da ne čuvaju tajnost identiteta prijavitelja nepravilnosti i podataka iz prijave, kao i u slučaju zlouporabe ovlasti, povjerljive osobe i njihovi zamjenici izlažu se prekršajnoj odgovornosti, i to u iznosu od 3.000,00 kn do 30.000,00 kn.

¹ Financijske usluge, proizvodi i tržišta, sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma, sigurnost prometa i zaštita okoliša.

Tko je prijavitelj nepravilnosti (zviždač) i koja su njegova prava?

Zviždač je svaka osoba koja prijavljuje ili javno razotkriva nepravilnosti o kojima je saznala u svom radnom okruženju. Radno okruženje je vrlo širok pojam te je dovoljno da je osoba kroz ili vezano za obavljanje određene profesionalne djelatnosti stekla određene informacije o nepravilnostima. Pritom se ne traži formalno-pravna povezanost s "radnim okruženjem". Naime, sasvim je svejedno je li osoba saznala informacije o nepravilnostima dok je bila u radnom odnosu s poslodavcem ili je primjerice imala studentski ili volonterski ugovor. Bilo koji vid sudjelovanja u djelatnostima poslodavca je dovoljan, uključujući čak pasivno držanje (poslovnog) udjela u poslodavcu.

Kako bi djelotvorno zaštitio zviždače te indirektno potaknuo prijavljivanje nepravilnosti, zviždačima se jamči niz djelotvornih prava, i to od trenutka podnošenja prijave pa sve do potencijalnog sudskog rješavanja nastale situacije. Prava, između ostaloga, uključuju pravo na primarnu i sekundarnu besplatnu pravnu pomoć, sudsku zaštitu, naknadu štete i - ono što je jedna od glavnih odrednica ovog Zakona - zaštitu identiteta i povjerljivosti.

Koji su mogući načini prijavljivanja nepravilnosti?

Načini prijavljivanja nepravilnosti se nisu mijenjali. Jednaki su kao i u prethodnom Zakonu, odnosno (i) unutarnji (putem povjerljive osobe), (ii) vanjski (pučkom pravobraniteljici) te (iii) javni (mediji, društvene mreže i

sl.). Neovisno o navedenom, Zakon ipak uvodi određene novosti u pogledu uvjeta pojedinog načina prijavljivanja.

Koje su novine uvedene u odnosu na vanjsko prijavljivanje?

Za razliku od ranijeg uređenja koje je za vanjsko prijavljivanje tražilo ispunjenje niza različitih uvjeta, novim Zakonom zviždačima je dano pravo da odluče hoće li podnijeti prijavu kroz unutarnji sustav prijavljivanja ili odmah neposredno pučkom pravobranitelju (neovisno o tome je li prije toga iskorištena mogućnost unutarnjeg prijavljivanja).

Koje su novine uvedene u odnosu na javno razotkrivanje?

Novim uređenjem pooštreni su uvjeti pod kojima zviždač može ostvariti prava zajamčena novim Zakonom u slučaju javnog razotkrivanja informacija o nepravilnostima. U tom smislu, prije javnog razotkrivanja potrebno je da zviždač:

- (i) prvo podnese prijavu putem sustava unutarnjeg i vanjskog prijavljivanja, ili izravno nadležnom tijelu za vanjsko prijavljivanje (pučkom pravobranitelju), ali da ne budu u propisanim rokovima poduzete odgovarajuće mjere kao odgovor na prijavu; ili
- (ii) da ima opravdan razlog vjerovati kako: (a) nepravilnost može predstavljati neposrednu ili očitu opasnost za javni interes, ili (b) da u slučaju vanjskog prijavljivanja postoji rizik od osвете ili su izgledi da će se nepravilnost djelotvorno ukloniti niski zbog posebnih okolnosti slučaja.

Kontakti:

Mislav Bradvica

+385 (0)91 203 6678
m.bradvica@bmwc.hr

Kristina Rudec

+385 (0)99 589 8096
k.rudec@bmwc.hr

Alen Švenda

+385 (0)1 5629 767
a.svenda@bmwc.hr

**U pripremi publikacije su sudjelovali i odvjetnički vježbenici Josip Borić i Helena Pongrac.*